

ASSIGNATURA: *Pentateuc i Històrics*
CODI: GSE08
CURS: C
NÚM. CRÈDITS ECTS: 4
PROFESSORS: Rafael de Sivatte Algueró

1. DESCRIPCIÓ GENÈRICA DE L'ASSIGNATURA

A partir de l'experiència fonamental de la fe del poble d'Israel, és a dir, de la descoberta de la presència de Déu en l'alliberament de diferents grups del domini egipci, es fa un recorregut pels llibres veterotestamentaris en els quals s'utilitza el gènere literari de tipus narratiu: els cinc primers llibres de la Bíblia (Pentateuc), la història deuteronomista (Josué, Jutges, Samuel i Reis), la història cronista (Cròniques, Esdres i Nehemies) i la resta de llibres que tenen forma de relats (Rut, Jonàs, Tobit, Ester, Daniel, Macabeus i Judit).

En aquest recorregut -i tenint en compte narracions antigues, fins i tot d'altres pobles, cròniques històriques i altres tipus de relats- es va insistint com les diferents tradicions i moviments de fe d'Israel van configurant a poc a poc els diversos llibres "històrics" de l'Antic Testament, tot intentant respondre des de l'experiència fonamental de la fe als diferents moments (amb llurs crisis, esperances, avenços, etc.) de la història del poble de Déu.

2.PROGRAMA-TEMARI

0. Situació actual de la investigació sobre la formació del Pentateuc

- 0.1. *Moisés com a escriptor del Pentateuc*
- 0.2. *Unió de diferents tradicions independents*
- 0.3. *Revisió pregona a l'exili de tradicions preexíliques*
- 0.4. *Les diferents tradicions*
  - 0.4.1. Les tradicions cortesanes de Jerusalem
  - 0.4.2. Les tradicions cortesanes de Samaria
  - 0.4.3. Les tradicions del nord abans de la seva desaparició
  - 0.4.4. Les tradicions del sud abans de la seva desaparició
  - 0.4.5. Les tradicions de l'exili
  - 0.4.6. Les tradicions del post exili: restauració i hel·lenisme

1. Tetrateuc o la primera obra històrica del poble de Déu

- 1.1. *La història dels orígens (Gènesi 1,1 – 12,9)*
  - 1.1.1. Les tradicions de la cort de Jerusalem
    - 1.1.1.1. Paradís i caiguda (2,4b – 3,24)
    - 1.1.1.2. Caín i Abel (4,1-16)
    - 1.1.1.3. Descendència de Caín (4,17-26)
    - 1.1.1.4. Fills de Déu i filles dels homes (6,1-4)
  - Pensaments i decisió de Déu (6,5-8)
  - 1.1.1.5. Diluvi (6,9 – 9,17)
  - 1.1.1.6. Noé i els seus fills (9,18-27)
  - 1.1.1.7. Babel (11,1-9)

1.1.2. *Les tradicions sacerdotals de l'exili*

1.1.2.1. Creació (1,1 – 2,4a)

1.1.2.2. Genealogies (5; 10)

1.1.2.3. Diluvi (6,9 – 9,17)

1.2. *La història dels avantpassats (Gènesi 12,10 – 50,26)*

1.2.1. Enllaç amb la història dels orígens

1.2.2. Formació de la història dels avantpassats

1.2.2.1. Esquema familiar

1.2.2.2. Esquema de pas pels llocs sagrats

1.2.2.3. Esquema de llocs de culte – llocs de salvació

1.2.2.4. Esquema de promeses

1.2.3. Exemples: Gènesi 13; Gènesi 22; Gènesi 17

1.3. *L'èxode*

1.3.1. Els subjectes de l'experiència

1.3.2. Els diferents èxodes, cronologies i llenguatges

1.3.3. El líder de l'experiència

1.3.4. El protagonista principal

1.3.5. Els mitjans

1.3.6. Els moments més crítics

1.3.7. Les celebracions memorials de l'experiència

1.4. *El desert del Sinaí, lloc teològic on es situen les temptacions de la terra*

1.5. *La muntanya del Sinaí, lloc de l'aliança i de la llei*

2. **L'obra deuteronomista o la segona obra històrica del poble de Déu**

2.1. *Moviment de predicadors deuteronomístics: renovació de l'aliança*

2.2. *Obra deuteronomista, primera edició: crida a la conversió*

2.3. *Obra deuteronomista, segona edició: paraules d'esperança*

3. **L'obra cronista o la tercera obra històrica del poble de Déu**

3.1. *El context històric*

3.2. *Els levites*

3.3. *La seva obra*

3.4. *Exemples*

3.5. *Perills i correctius*

4. **Dos escrits narratius, contemporanis de l'obra cronista**

4.1. *Ruth*

4.2. *Jonàs*

5. **Llibres narratius durant la crisi hel·lenista-romana**

5.1 *Primer moment (323-200): Tobit*

5.2 *Segon moment (200-145)*

5.2.1 Ester

5.2.2 Daniel

5.2.3 Segon llibre dels Macabeus

5.3. Tercer moment (145-100)

5.3.1. Judit

5.3.2. Primer llibre dels Macabeus

3. BIBLIOGRAFIA Bàsica

-) Artus, O., *El Pentateuco. Historia y Teología*, Verbo Divino, Estella, 2012
-) Briend, J., *Una lectura del Pentateuco*, Verbo Divino, Estella, 1989 (Cuaderno Bíblico 13)
-) Carbajosa, L., *De la fe nace la exégesis: la interpretación de la Escritura a la luz de la historia de la investigación sobre el Antiguo Testamento*, Verbo Divino, Estella, 2011
-) Elorza Ugarte, J. L., *Drama y esperanza: lectura existencial del Antiguo Testamento. Tomo I: Dios, conflicto y promesa. Pentateuco y Libros históricos*, Frontera, Vitoria, 2008
-) García López, *El Pentateuco: Introducción a la lectura de los primeros cinco libros de la Biblia*, Verbo Divino, Estella, 2003
-) García López, F. F. *La Torá: escritos sobre el Pentateuco*, Verbo Divino, Estella, 2012
-) García Santos, A. A., *El Pentateuco: historia y sentido*, San Esteban, Salamanca, 2003
-) González Lamadrid, A., *Las tradiciones históricas de Israel*, Verbo Divino, Estella, 1993
-) Grelot, P., *Hombre, ¿quién eres? Gn 1 - 11*, Verbo Divino, Estella, 1985 (Cuaderno Bíblico 5)
-) Grollenberg, L., *Visión nueva de la Biblia*, Herder, Barcelona, 1972
-) Ibáñez Arana, A., *Para comprender el libro del Génesis*, Verbo Divino, Estella, 1999
-) Lohfink, N., *Las tradiciones del Pentateuco en la época del exilio*, Verbo Divino, Estella, 1999 (Cuaderno Bíblico 97)
-) Loza Vera, J., *Introducción al Pentateuco: Génesis*, Verbo Divino, Estella, 2007
-) Mesters, C., *Abrahán y Sara*, Paulinas, Madrid, 1981
-) Michaud, R., *De la entrada de Canaán al destierro*, Verbo Divino, Estella, 1983
-) Michaud, R., *Los patriarcas*, Verbo Divino, Estella, 1976
-) Rad, G. von, *El libro del Génesis*, Sígueme, Salamanca, 1977
-) Rad, G. von, *Teología del Antiguo Testamento. Tomo I*, Sígueme, Salamanca, 1982
-) Ramis Darder, E., *El verdadero Israel, testigo del Dios liberador: itinerario de vida cristiana a la luz del Pentateuco y de los Libros históricos*, Verbo Divino, Estella, 2004
-) *Relectura del Génesis*, I. Gómez-Acebo (ed.), DDB, Bilbao, 1997
-) Sicre, J. L., *Introducción al Antiguo Testamento*, Verbo Divino, Estella, 2010
-) Sivatte, R. de, *Dios camina con los pobres*, 2ª ed., UCA editores, San Salvador, 2000
-) Ska, J. L., *El Pentateuco un filón inagotable: problemas de composición y de interpretación. Aspectos literarios y teológicos*, Verbo Divino, Estella, 2015
-) *La Torah*, Mercedes Navarro (ed.), Verbo Divino, Estella, 2010
-) Whybray, R. N., *El Pentateuco*, DDB, Bilbao, 1995

4. SISTEMA D'AVALUACIÓ

Avaluació continua mitjançant breus treballs-memòria de les parts més significatives del curs